

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr. 9
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 7/3 din 10 martie 2025*

CURRICULUM

pentru instruirea prin activități simulative la disciplina

„CERCETAREA JUDECĂTOREASCĂ A INFRACTIUNILOR CONTRA FAMILIEI ȘI MINORILOR”

(candidați la funcții de judecător și de procuror)

AUTORI:

Mariana GORNEA,
procuror,
formator INJ

Mihail PROCA,
judecător,
formator INJ

_____AVIZAT
Șef al Direcției instruire și cercetare,
Ecaterina POPA

CHIȘINĂU, 2025

I. PRELIMINARII

Infracțiunile contra familiei și minorilor reprezintă faptele prejudiciabile care aduc atingere relațiilor sociale legate de conviețuirea în cadrul familiei și dezvoltarea copilului și implică o multitudine de aspecte de diferit ordin, fie juridic sau practic. Delimitarea acestui subgrup de infracțiuni de alte categorii juridice este un exercițiu necesar în vederea asigurării unei aplicări corecte a normelor materiale și asigurarea unei practici judiciare uniforme.

Cursul „*Cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor*” contribuie la formarea abilităților practice ale viitorilor procurori și judecători, inerente activității instanțelor de judecată și a procuraturii la faza centrală a procesului penal - judecarea în fond.

Ratificarea tratatelor internaționale privind drepturile omului a indicat asumarea de către Republica Moldova a obligațiilor juridice de a asigura și proteja drepturile tuturor persoanelor aflate pe teritoriul sau sub jurisdicția lor, inclusiv de a preveni și sancționa violența bazată pe gen.¹ În acest sens, trebuie să fie luate măsurile corespunzătoare – după caz, combaterea violenței bazată pe gen, asigurarea protecției eficiente, stabilirea serviciilor de suport și asistență pentru victime. Conform obligațiilor impuse prin articolul 45 din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Statele-părți urmează să-și adapteze acțiunile la gravitatea încălcărilor și să stabilească sancțiuni ”eficiente, proporționale și disuasive”.

Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007 statuează în Art.36 că Statele -Părți vor lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura, în conformitate cu dreptul său intern, că: a) judecătorul poate dispune desfășurarea ședinței de judecată cu ușile închise; b) victima poate fi audiată fără a fi prezentă în sala de judecată, în special prin folosirea tehnologiilor de comunicații adecvate.

În cadrul modulului sunt abordate particularitățile examinării cauzelor penale privind infracțiunile contra familiei și minorilor: nepublicitatea ședinței de judecată când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer; desfășurarea procesului penal în termen rezonabil; drepturile părții vătămate; audierea părții vătămate a infracțiunii de violență în familie în lipsa inculpatului, ultimului fiindu-i asigurată posibilitatea de a lua cunoștință de declarațiile părții vătămate și de a pune întrebări prin intermediul apărătorului său; audierea părții vătămate minore în condiții speciale; cercetare judecătorească fără întârzieri nejustificate; participarea reprezentanților legali; soluționarea acțiunii civile în cadrul procesului penal.

Prin simularea procesului de judecată și a diferitor incidente procedurale, audienții capătă abilități de a cerceta în profunzime și de a furniza soluții legale, temeinice și motivate, în spețe concrete, prin realizarea atribuțiilor acuzatorului și judecătorului la judecarea în prima instanță. Cursul își propune ca scop nu numai aplicarea propriu-zisă a legii procesual-penale, dar și, fapt deosebit de important, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, ceea ce contribuie la formarea de specialiști cu o largă viziune europeană asupra problemelor legalității și a respectării drepturilor omului în activitatea jurisdicțională.

Candidații la funcția de judecător și de procuror sunt inițiați asupra unui spectru vast de probleme cu care se confruntă teoreticienii și practicienii din domeniul procedurii penale.

Astfel, scopul principal al activităților de formare în cadrul proceselor simulate este de a dezvolta aptitudinile esențiale necesare punerii în aplicare a competențelor legale ale judecătorului și procurorului, în calitate de participanți la proces, consolidarea cunoștințelor teoretice și cultivarea abilităților necesare pentru o prestație eficientă la judecarea cauzelor penale privind infracțiunile contra familiei și minorilor.

Referitor la implementarea în practică a prevederilor legale, într-un șir de hotărâri, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a reiterat *obligația Statelor de a efectua o investigare*

¹ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11.V.2011

„eficientă” cu privire la cazurile de violență în familie, chiar și în cazul când părțile vătămate își retrag ulterior plângerea și nu susține declarațiile date la faza urmăririi penale.²

Curriculumul cuprinde activități de simulare a modalităților speciale de administrare a probatoriului cu implicarea tuturor actorilor procesuali și își propune ca scop formarea capacităților de transfer a cunoștințelor teoretice și a abilităților practice în situații concrete, soluționarea spețelor, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate, formularea poziției și argumentarea soluțiilor, necesare candidaților la funcția de judecător și de procuror, în scopul formării deprinderilor de utilizare practică corectă și eficientă. O atenție sporită se acordă întocmirii actelor procedurale penale în calitate de cerință de bază a Codului de procedură penală și garanție a respectării drepturilor omului în cadrul procesului penal.

Pentru ca o investigare să fie apreciată ca „eficientă”, autoritățile trebuie să acționeze cu promptitudine și suficientă diligență, astfel încât investigarea să conducă la stabilirea circumstanțelor cauzei și la identificarea și pedepsirea celor responsabili. Rezultatul final trebuie să fie repunerea în drepturi a victimelor violenței în familie și repararea prejudiciilor.

Curriculum-ul în baza căruia se vor petrece activitățile este elaborat în baza legislației procesual-penale în vigoare a Republicii Moldova, a doctrinei juridice de specialitate, a practicii judiciare, fapt care va permite viitorilor procurori și judecători să-și completeze și să-și aprofundeze cunoștințele teoretice cu abilități practice.

II. PRINCIPALELE OBIECTIVE ȘI COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei, audientul va obține următoarele competențe:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să cunoască și înțeleagă rolul pe care îl au în proces procurorul și judecătorul în vederea judecării în prima instanță a cauzelor penale privind infracțiuni contra familiei și minorilor;
- să cunoască normele de procedură care vizează cercetarea judecătorească, efectuarea acțiunilor procesuale pentru constatarea circumstanțelor cauzei, dezbaterile judiciare și pronunțarea sentinței;
- să cunoască normele penale aplicabile pentru calificarea infracțiunilor contra familiei și minorilor; circumstanțele agravante și atenuante;
- să cunoască procedee și metode tactice privind tehnici speciale de administrare a probelor în procesul penal;
- să gestioneze eficient timpul judiciar;
- să identifice și minimizeze stereotipurile și prejudecățile.

La nivel de aplicare:

- să organizeze și să desfășoare ședințe de judecată;
- să identifice soluții concrete pentru problemele de ordin practic vizând efectuarea acțiunilor procesuale în scopul administrării mijloacelor de probă în procesul penal, ținând cont de particularitățile infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- să formuleze întrebări față de specialiști și experți în vederea atingerii scopurilor dispunerii constatării tehnico-științifice și medico-legale sau efectuării expertizelor;
- să întocmească acte procedurale penale;
- să determine prompt normele procedurale aplicabile pentru întocmirea diferitor categorii de acte procedurale;
- să proiecteze și motiveze actele procedurale penale prin prisma normelor de drept național și internațional cu folosirea unui limbaj juridic adecvat;
- să comunice cu părțile, publicul și cu mass-media;

² A se vedea: *CAUZA B. versus REPUBLICA MOLDOVA*, Cererea nr. 61382/09, Hotărârea finală din 16.10.2013

- să aplice normele care reglementează drepturile fundamentale și libertățile omului prevăzute de Constituție, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, alte acte internaționale.

La nivel de integrare:

- să formeze capacități de transfer al cunoștințelor teoretice și a abilităților practice în situații atipice, soluționarea situațiilor dificile, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate în cazul realizării acțiunilor procesual-penale;
- să aprecieze importanța unui probatoriu în strictă conformitate cu legea, în vederea garantării și protejării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- să aprecieze materialele cauzei penale, coroborând învinuirea înaintată persoanei cu probele anexate;
- să proiecteze să ia decizii în vederea întocmirii actelor de procedură pe cauzele penale distincte;
- să propună soluții la completarea conținutului actelor procesuale în cadrul procesului penal.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Sem.	Total ore curs	Total ore practice	Evaluarea
<i>Cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor</i>	Mariana GORNEA, Mihail PROCA	II	4	12	Evaluare continuă a activității

III. TEMATICA INSTRUIRILOR ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr.	<i>Tema instruirii</i>	<i>Numărul de ore</i>
1	Implicații teoretice cu privire la cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Practica CtEDO. Situații problematice și soluții. Măsuri de protecție a părților vătămate.	4
2	Simularea procesului privind cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Faza ședinței preliminare și a părții pregătitoare	2
3	Audierea părții vătămate a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Particularitățile procedurii speciale în cauzele cu copii – victime	2
4	Simularea procesului privind cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Faza cercetării judecătorești	4
5	Simularea procesului privind cercetarea judecătorească a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Faza dezbaterilor judiciare ultimul cuvânt al inculpatului	3
6	Evaluare și feedback	1
Total ore:		16

V. METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE/RESURSE LOGISTICE

METODICA ACTIVITĂȚILOR DE SIMULARE	RESURSE LOGISTICE
<i>Reguli referitoare la scenariile folosite în cadrul activităților de simulare.</i> Scenariile conform cărora se vor petrece activitățile de simulare sunt elaborate de formator pe baza unor cauze penale reale (de preferat 2 spețe vizând 2 categorii de infracțiuni- violența în familie și pornografie infantilă); Scenariile vor implica situații des întâlnite în practică, dar vor scoate în prim plan subiecte complicate sau dificil de soluționat, ceea ce va implica (pentru audienți) un efort suplimentar de studiere a practicii judiciare, recomandărilor CSJ, teoriei de specialitate etc. Scenariile vor impune întocmirea actelor procesuale pe baza cărora se petrec activitățile simulative și audienții vor decide adoptarea soluției procesuale potrivite. Activitățile simulative au loc prin simularea unei ședințe de judecată, desfășurată conform regulilor de procedură penală, în ședința de judecată sunt antrenați audienții potrivit rolurilor dinainte stabilite. Ședința de judecată se înregistrează audio și video. După încheierea ședinței de judecată, audienții candidați la funcția de judecător întocmesc sentința judecătorească, iar audienții candidați la funcția de procuror- susținerile verbale ăn scris; Simulările ședințelor de judecată se fac pe rând: grup după grup. La finalul fiecărei activități de simulare, cât și la finalul întregului modul de simulare, formatorul dă recomandări practice, comentează activitatea audienților. La fel, formatorul dă exemple de bune practici și rele practici. <u>Aspecte metodice recomandate pentru lucru în grup.</u> Rolurile vor fi distribuite astfel: judecător, grefier, procuror, apărător, parte vătămată, reprezentant legal, martori. Repartizarea audienților pe grupuri și repartizarea audienților din grupuri pe roluri se face de formator la ora de curs. Tot atunci i se repartizează scenariul cauzei care urmează să fie simulată în dependență de tema simulării. <i>Activitatea scrisă în cadrul simulărilor.</i> Audienții cu roluri de procuror vor întocmi recghizitoriul și ordonanța de punere sub învinuire și le vor prezenta la prima oră de simulare de proces. Actele pregătite se transmit audientului cu rol de judecător. Audienții cu rol de apărător va pregăti poziția referitoare la apărare	➤ una sau mai multe săli special amenajate pentru simularea proceselor de judecată; ➤ echipament de înregistrare video și audio a ședinței de judecată; ➤ o sală dotată cu unul sau mai multe calculatoare și printer; ➤ acces la internet, materiale de birotică; ➤ robe pentru judecător, grefier, avocați; ➤ după caz: tablă flip-chart, proiector.

În tot timpul activităților formatorul se află în auditoriu, supraveghează activitatea audienților, răspunde la întrebări și dă sfaturi și recomandări. După caz, formulează și propune pentru soluționare incidente procedurale.	
---	--

VI. EVALUAREA

Evaluarea continuă a audientului se va face cu două note pe scara de la 1 la 10 pentru fiecare activitate de simulare în care este antrenat. O notă va fi acordată pentru calitatea actelor procedurale întocmite (individual sau în grup). A doua notă va fi acordată pentru calitatea prestației verbale.

La evaluarea activității scrise, se recomandă luarea în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Capacitatea de a întocmi actele procedurale structurat și motivat clar, în conformitate cu dreptul procedural național.
- c) Caracterul complex și plenitudinea documentelor.
- d) Corectitudinea soluției reținute
- e) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului.
- f) Veridicitatea și logica motivării.
- g) Limbajul și stilul de redare.

La evaluarea activităților verbale se va lua în calcul a următoarelor criterii:

- a) Cunoașterea, aplicarea și interpretarea normelor de drept material și procedural.
- b) Motivarea și caracterul adecvat al argumentelor.
- c) Modul de executare a obligațiilor și de exercitare a drepturilor care rezultă din calitatea procesuală atribuită în cadrul simulării;
- d) Corectitudinea aprecierii faptelor și a probelor;
- e) Corectitudinea reacției la situații neașteptate;
- f) Comportamentul în situații de conflict sau situații emoționale dificile;
- g) Corectitudinea, logica și ordinea adresării întrebărilor în cadrul audierilor;
- h) Calitatea strategiilor și tacticilor procesuale aplicate;
- i) Creativitatea;
- j) Aplicarea dreptului internațional și a normelor drepturilor omului;
- k) Veridicitatea, structurarea și logica expunerii verbale;

VII. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ

1. Constituția Republicii Moldova;
2. Codul penal nr. 985/2002;
3. Codul de procedură penală nr. 122/2003;
4. Legea nr.320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului;
5. Legea nr.264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic;
6. Legea nr.123/2010 cu privire la serviciile sociale;

7. Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți;
8. Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor;
9. Legea nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
10. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, 1989;
11. Convenția Europeană de asistență juridică în materie penală din 20.04.1959;
12. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 04.11.1950;
13. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11.V.2011 CAHVIO
14. Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007
15. Hotărârea Guvernului nr.270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatarei și traficului;
16. Hotărârile Guvernului nr.143/2018 cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului;
17. Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 pentru aprobarea Regulamentului cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate (tip "Barnahus");
18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.534 din 26.07.2023 pentru aprobarea Regulamentului privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății;
19. Hotărârea Guvernului din 23.03.2022 pentru aprobarea Programului de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia
20. Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 903 din 29.07.2019 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie;
21. Ghid metodologic cu privire la instrumentarea cauzelor cu copii victime/martori ai infracțiunilor aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.619/25 din 02.09.2015 ordinul Procurorului General nr.25/25 din 03.08.2015
22. Ghid practic privind intervenția eficientă a poliției în cazurile de violență în familie, 2015; Centrul de Drept al Femeilor;
23. Suport de curs „Violența în familie și în bază de gen”, A. Donțu, A. Pădure;
24. Ordinul nr. 93 din 28.03.2023 cu privire la aprobarea Instrucțiunii metodice privind intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, Inspectoratul General al Poliției,
25. Sergiu Brînză ; Vitalie Stati. – Chișinău : Tratat de Drept penal. Partea specială. S.n., 2015..
26. Budeci A., Chintea S., Misail-Nichitin D., Didac V. *Audierea copiilor victime-martori ai exploatarei sexuale comerciale (îndrumar practic)*. - Chișinău, 2011.
27. Centrul Internațional La Strada Moldova. Ce este exploatarea sexuală online a copiilor. Ghid pentru profesioniști. Disponibil: <https://bit.ly/3D0dE0m>.
28. Ciopraga Aurel. *Criminalistica. Tratat de tactică*. - Iași: Gama, 1996.

29.Dolea, Ig. Codul de procedură penală (comentariu aplicativ): Textul cu modificările legislative operate până la 1 septembrie 2016. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975- 3111-3-7.

30.Dolea, Ig. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Chișinău: Bons Offices, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.

31.<https://juridicemoldova.md/8924/infractiunile-privind-viata-sexuala-din-perspectiva-legii-penale-a-republicii-moldova-aspecte-de-lege-ferenda.html>

32.Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 30.10.2009 „Cu privire la unele chestiuni ce țin de aplicarea de către instanțele judecătorești a prevederilor articolului 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale”.

33.Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din 22.11.2004, nr. 37 „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii” //Buletinul CSJ a RM 8/4, 2005;

34.Hotărârea CEDO *Eremia v Republica Moldova* din 28.05.2013/definitivă 28.08.2013

35. Hotărârea CEDO *Mudric v. Republica Moldova* din 16 iulie 2013/definitivă 16.10.2013

36.Hotărârea CEDO *T.M. și C.M. v Republica Moldova* din 28.01.2014/definitivă 28.04.2014

37. Hotărârea CEDO *B. v. Republica Moldova* 16 iulie 2013/definitivă 16 octombrie 2013

38. Hotărârea CEDO *Munteanu v. Republica Moldova* din 26.05.2020

39. Hotărârea CEDO *Luca vs Republica Moldova* din 17.10.2023

Directive UE:

1. Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.
2. Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate.
3. Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale.
4. Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale.
5. Directiva (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare.
6. Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale.
7. Directiva UE 2012/29 privind drepturile victimelor infracțiunii.
8. Directiva UE 2024/1385 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, din 14 mai 2024.